

Riitta Koivula

26.1.2021

Sisäministeriö
Stefan Gerkman
Jari Pajunen

Viite: Lausuntopyyntöne 18.12.2020 SMDno-2019-1943

Poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelma vuosille 2021-2024

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi Poliisin liikennevalvonnan ja liikenneturvallisuuden toimintaohjelmasta vuosille 2021-2024.

Kansalliset linjaukset

THL katsoo tarpeelliseksi, että keskeisissä kansallisissa liikenneturvallisuuslinjauksissa huomioitaisiin sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteilla oleva ja helmikuussa julkaistava Päihde- ja riippuvuusstrategia (2021-2030) sekä sen alainen väliarvioinnin pohjalta päivitetty Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (-2025), jonka toimeenpanon koordinointi on THL:n vastuulla. Päihde- ja riippuvuusstrategiassa korostetaan eri valtioneuvoston alaisten ohjelmien ja strategioiden keskinäisiä synergioita ja tarvetta tehdä yhteistyötä yli hallinnonalojen myös päihde- ja riippuvuusasioissa. Päihde- ja riippuvuusstrategian valmistelussa on tunnistettu tarve liikenteen päihhteettömyyden edistämiseen ja haluttu korostaa yhteistyön vahvistamista Liikenneturvallisuusstrategian valmistelussa erityisesti nuorten päihhteettömyyden lisäämiseksi liikenteessä sekä päihtymykseen liittyvien liikennetapaturmien tilastoinnin kehittämiseksi. Vastaavasti nämä teemat näkyvät myös Päihde- ja riippuvuusstrategiaa toimeenpaneavassa Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisy ohjelmassa 2021-2030 (s. 16) ei ole enää virallisesti käytössä nimi tavoiteohjelma, vaan tavoiteohjelman sijaan käytetään pelkästään nimeä ohjelma.

Kansainväliset linjaukset

THL:n näkemyksen mukaan kansainvälisissä liikenneturvallisuuslinjauksissa olisi hyvä mainita WHO:n alkoholistrategia (Global strategy to reduce the harmful use of alcohol, ks. [lisää](#)), jossa nostetaan esiin toimivaksi todettuja toimia päihhteettömän liikenteen edistämiseksi ja korostetaan eritoten liikennevalvonnan roolia liikenne-raittiuuden edistämässä sekä tarvetta tehdä tässä monialaista yhteistyötä. Alkoholistrategian toimeenpanon tueksi on valmisteilla toimintaohjelma vuosille 2022-2030 (ks. [lisää](#)).

Vaikuttavuuskohteet

THL pitää vaikuttavuuskohteisiin linjattuja seikkoja kannatettavina. Myös Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa on nostettu esiin tarve kehittää ja edistää erityisesti nuorten rattijuopumusten ehkäisyä ja varhaista puuttumista. Varhaiseen puuttumiseen on kehitetty Tie selväksi -toimintamalli, jossa poliisin ja sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistyössä tarjotaan rattijuopumuksesta kiinnijääneille nuorille henkilöille mahdollisuutta keskustella sosiaali- tai terveydenhuollon edustajan kanssa pian tapahtuneen jälkeen (ks. [lisää](#)).

Riitta Koivula

26.1.2021

Päihteet ja liikenne

THL pitää tarpeellisena mainintaa, että huumeiden osuus poliisin tietoon tulleissa rattijuopumuksissa on yleistynyt ollen nykyisin jo suunnilleen samalla tasolla alkoholin kanssa. Nyt luku keskittyy päihteiden osalta lähinnä alkoholiin jättäen lisääntyvän huumerattijuopumusongelman huomioita.

Alkoholi, huumeet ja päihdyttävät lääkkeet ovat yksi merkittävimpiä riskitekijöitä liikenteessä. Suomessa huumeiden, etenkin amfetamiinin käyttö on lisääntynyt, ja alkoholin käyttö puolestaan vähentynyt (<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus> ; <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien-kulutus>). Tämä ilmiö näkyy myös liikenteessä: huume- ja lääkerattijuopumusten (jäljempänä huumerattijuopumus) määrä on noussut Suomessa voimakkaasti jo pitkään, ja samanaikaisesti alkoholirattijuopumusten määrä laskee ([Huumetilanne Suomessa 2020, THL](#)). Vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana huumerattijuopumusepäilyjen määrä ylitti ensimmäisen kerran Suomessa alkoholirattijuopumusepäilyjen määrän (<https://thl.fi/fi/-/amfetamiinin-kaytto-on-lisaantynyt-paakaupunkiseudulla-edelleen-poikkeusolojen-aikana-huumeiden-kayton-kasvu-nakyy-myos-liikenteessa> THL:n ja Poliisihallituksen yhteistiedote).

Nykytilanteessa liikennevalvontaan ja turvallisuuteen liittyvien toimien kehittäminen tulee kohdistaa ensisijaisesti huumerattijuopumusten tutkintaprosessiin. Alkoholirattijuopumusten todentamisen osalta kehitystarpeita on vähemmän, sillä lainsäädäntö on promillerajoineen erittäin selkeä, ja valvonnan käytännöt todistusvoimaisine tarkkuusalkometreineen toimivat hyvin. Alkoholirattijuopumuksista yli puolet tutkitaankin törkeänä rattijuopumuksena. Huumerattijuopumuksista vain alle 5 % saa tuomion törkeänä rattijuopumuksena, vaikka monet huume- ja lääkeaineet huonontavat ajokykyä aivan samalla tavalla kuin alkoholi. Huumerattijuopumusten tutkintaprosessia tulisi kehittää siten, että huumaus- ja lääkeaineiden sekä niiden sekakäytön vaikutukset ajokykyyn huomioitaisiin yhteismitallisesti alkoholin vaikutusten kanssa. Laboratoriolöydösten lisäksi näyttönä voitaisiin mahdollisesti hyödyntää aiempaa enemmän esimerkiksi poliisin havaintoja ja uudentyypisiä teknisiä ratkaisuja, kuten taltioitu videomateriaali epäillystä rikostapahtumasta.

Huumerattijuopumukseen liittyvät toimet sitovat lisäksi nykyisellään poliisin resursseja varsin paljon, sillä partioiden pitää viedä epäillyt verinäytteen ottoon mahdollisesti kaukanakin sijaitsevaan terveydenhuollon yksikköön. Pääkaupunkiseudulla verinäytteet otetaan THL:n kliinisen oikeuslääketieteen päivystyspisteessä. Muun muassa eräissä Euroopan maissa on käytössä sylkinäytteisiin perustuva järjestelmä, jolloin poliisipartio voi ottaa tienpäällä näytteet. Tällaisen menettelyn käyttäminen rajatuissa tapauksissa, joissa huumeepikatesti on positiivinen, mutta selkeitä toiminnan häiriöitä ei ole havaittavissa, on perusteltua selvittää.

Rattijuopumustutkimustoimintaa (R-tutkimus) on syytä jatkaa, ja laajentaa koskemaan alkoholin lisäksi myös muita päihdyttäviä aineita. R-tutkimuksen avulla saadaan ensiarvoisen tärkeää tietoa päihteiden vaikutuksen alaisena ajavien todellisesta osuudesta liikennevirrassa. Huumeiden ja lääkkeiden vaikutuksen alaisena ajavien osuutta liikennevirrassa ei ole Suomessa tutkittu 2010-luvun vaihteessa olleen EU-laajuisen DRUID-tutkimuksen jälkeen.

Riitta Koivula

26.1.2021

Tulevaisuuden ennustaminen ja päihdetilanteen kansallisten muutosten ennakoiminen on haastavaa. Viime vuosikymmenien kehitys viittaa siihen, että huumerattijuopumus tulee entisestään korostumaan liikenneturvallisuuden kannalta olennaisena tekijänä. Ilmiö on kuitenkin nähtävä myös liikenneturvallisuutta laajempänä yhteiskunnallisena ilmiönä: Huumerattijuopumusten voimakas kasvu on yksi yleisen huumeiden käytön kasvun ja lääkkeiden väärinkäytön lieveilmiöistä. Tämä vaatii monien viranomaisten ja päihdekentän toimijoiden tiivistä ja uudellakin tavalla tehtävää yhteistyötä.

Lasten ja nuorten tieliikenneturvallisuus

THL katsoo tarpeellisena mainita, että vaikka viimeisen 10 vuoden aikana 15-24-vuotiaiden tieliikennekuolemat ovat vähentyneet, eurooppalaisessa vertailussa lasten ja nuorten liikennekuolleisuus on verrattain korkealla tasolla. European Transport Safety Councilin (ETSC) raportin (2018) mukaan Suomessa kuolee 0-14-vuotiaita lapsia tieliikenteessä enemmän kuin Euroopan Unionissa keskimäärin.

THL pitää tarpeellisena lisätä, että ajo-opetusta antavien tahojen (autokoulut ja ajo-opetuslupa) antaman opetuksen sisältöön lisätään opetuspaketti onnettomuuksien välttämisestä ja myönteisestä mielenterveydestä. Tällä tavoin pyritään ennalta estämään liikenteessä tapahtuvia itsemurhia sekä mielenterveys- ja päihdehäiriöistä johtuvia onnettomuuksia ja edistetään myös kansallisia itsemurhien ja tapaturmien ehkäisyyn asetettuja tavoitteita ja toimenpiteitä (STM 2020a; STM 2020b).

Iäkkäiden tieliikenneturvallisuus

THL:n näkemyksen mukaan iäkkäiden liikenneturvallisuuden varmistamiseksi ohjelmassa olisi tarpeellista nostaa esille myös yhteistyö sosiaalihuollon kanssa (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 35§, Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 25§). Poliisi voisi tarvittaessa tehdä Huoli-ilmoituksen (STM 2020b; esim. Essote: ilmoita huolesta) kohdatessaan liikenteessä iäkkään henkilön, jonka turvallisuuden huomaa heikentyneen.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtajan sijainen, kehittämisjohtaja

Anu Muuri

Liite 1. Lähteet

Riitta Koivula

26.1.2021

Liite 1.

Lähteet

Alkoholijuomien kulutus 2019 <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien-kulutus>

Amfetamiinin käyttö on lisääntynyt pääkaupunkiseudulla edelleen poikkeusolojen aikana – huumeiden käytön kasvu näkyy myös liikenteessä <https://thl.fi/fi/-/amfetamiinin-kaytto-on-lisaantynyt-paakaupunkiseudulla-edelleen-poikkeusolojen-aikana-huumeiden-kayton-kasvu-nakyy-myos-liikenteessa>

Essote: Ilmoita huolesta. <https://www.essote.fi/asiakkaalle/palvelut/vanhus-ja-vammaispalvelut/ilmoita-huolesta/>

European Transport Safety Council (ETSC). 2018. Reducing child deaths on European roads. PIN Flash Report 34 February 2018. <https://etsc.eu/reducing-child-deaths-on-european-roads-pin-flash-34/>

Huume tilanne Suomessa 2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-576-6>

Jätevesitutkimus: väestötason huumeiden käyttö <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

STM 2020a. Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7>

STM 2020b. Turvallisesti kaiken ikää: Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma 2021-2030 sekä selvitys kustannuksista. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8343-4>

Tie selväksi toimintamalli <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdetyo/materiaalit/tie-selvaksi-toimintamalli>

WHO:n alkoholistrategian toiminta-alueet ja toimenpidesuositukset, <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholipolitiikka/kansainvalinen-alkoholipolitiikka/who-n-alkoholistrategian-toiminta-alueet-ja-toimenpidesuositukset>

WHO Alcohol, Drugs and Addictive Behaviours Unit <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/alcohol-drugs-and-addictive-behaviours/alcohol/governance-alcohol/towards-and-action-plan-on-alcohol>